

# КРАЄЗНАВЧА МОЗАІКА

---

## Гіпотези

### РЕЙХСМІНІСТР З ПУТИВЛЯ

Розенберг (Rosenberg), Альфред (12.1.1893—16.X.1946) — один з головних військових злочинців фашистської Німеччини. З 1921 головний редактор центрального органу нацистської партії «Völkischer Beobachter», Автор книги «Міф 20 століття» («Der Mythos des 20. Jahrhunderts», Münch., 1930), в котрій виклав ідеологію «раси панів» і намагався «теоретично» обґрунтувати «необхідність» загарбницьких війн. З 1933 очолював зовнішньополітичний відділ гітлерівської партії. З листопада 1941 — міністр окупованих східних територій; найактивніший провідник масових вбивств та грабінництв, які німецька адміністрація чинила в тимчасово захоплених гітлерівцями областях Польщі, СРСР та інших держав. Страчено за вироком Міжнародного військового трибуналу в Нюрнберзі.

(Радянська історична енциклопедія, 1969 р.).

Від старожилів Сумщини стало відомо, що під час німецько-фашистської окупації до Путивля приїжджав високопоставлений німецький генерал, на чистій російській розмовляв з місцевими мешканцями і казав, що в Путивльському повіті були і його землі. Про це розповідала, зокрема, уродженка села Почепці 1902 року (померла в 1979) Наталя Всаїлівна Панаріна. Зустрічався і розмовляв з генералом у путивльському Городку, будучи тоді ще підпарубком, також Іван Олександрович Сироєжкін, 1928 року народження, нині заслужений скульптор Росії, мешкає в Санкт-Петербурзі.

У списках землевласників, які мали у володінні більше 25 десятин землі за 1884 рік по Путивльському повіту (Курський держархів: ф. 4, оп. 1, справа 79), з числа осіб іноземного походження були генерал-майор Ребіндер М. О. (609 десятин в Старковській волості), швейцарський підданий Роша Самуїл Людвикович (27 десятин в Князевській волості), губернський секретар Францесон Єгор Адамович (151 д. в Казачанській волості), гвардії поручик Шейдеман Микола Карлович (128 д. в Попово-Слобідській в.), титулярний радник фон Дистерло Олександр Романович (46 д. в Ново-Слобідській в.; його син Роман Олександрович, 1859 р. н., закінчив юридичний факультет, досяг звання сенатора), і нарешті РОЗЕНБЕРГИ Дмитро та Михайло Борисовичі — один унтер-офіцер, другий міщанин (883 десятини землі в Князевській волості, що під самим Путивлем; землі брати Розенберги здавали в оренду).

Хто ж з нащадків цих путивльських поміщиків іноземного походження міг бути тим загадковим високопоставленим німецьким генералом? У книзі «УССР в годы Великой Отечественной войны (Хроника событий)» на сторінці 61 говориться, що 5 серпня 1941 року рейхсміністр окупованих східних областей України РОЗЕНБЕРГ видав наказ про введення трудової повинності. Чи не з путивльських він часом Розенбергів?

Саме до цієї думки схиляє ще один витік інформації. Якось я поцікавився особою Сергія Кузьмича Буняченка, генерал-майора, командира дивізії РОА, який мав від німців Залізного хреста II ступеня, уродженця розташованого біля Путивльського району села Коров'яківка, — і наштотхнувся на книгу Олександра Колесніка «РОА—власовская армия: судебное дело генерала А. А. Власова» (Харьков: Простор, 1990). В цій книзі на 24-й сторінці цитується цікавий уривок із застенографованого виступу фюрера в гірській резиденції Гітлера 3 червня 1943 року: «Зараз у нас достатньо людей. У господарстві Розенберга вони сидять без числа. Але, на жаль, є вони у нас і при арміях. Це колишні балтійські дворяни та інші балтійські німці. Але є також і українські емігранти (виділено мною — О. Л.), котрі з часом обжились в Німеччині, частково, на жаль, навіть набули громадянства і котрі, природно, дивляться на німецьку визвольну кампанію з великою радістю. Але на фоні подій вони бачать не наші національні цілі, в перспективі вони бачать власні цілі. Кожен народ думає про себе, і ні про що інше. Всі ці емігранти та радники хочуть тільки підготувати собі позиції на майбутній час...».

І далі на сторінці 26 того самого джерела: «ФЮРЕР, Я мав бесіду з Розенбергом та Кохом і міг лише одне встановити, що між ними, природно, є велика різниця. Розенберг має в своєму розпорядженні декласовані політичні елементи ще з часів його

власної еміграції (виділено мною — О. Л.). Цілком природно, що в 1919—1922 роках ми до цих емігрантів ставились з повною симпатією, оскільки ми казали, що, може бути, в Росії настане перелом. Виявилось, що все це також лише одна фантазія. Емігранти нічого не робили. Вони жили собі в Німеччині і харчувались за наш рахунок. В 1921 році я мав з цього приводу суперечку з Розенбергом, і я йому тоді казав: Розенберг, візьміть собі до уваги твердо, що революція робиться лише тими людьми, котрі знаходяться в середині держави, а не зовні її. І от з'явився український гетьман, котрий запропонував нам свої послуги. Я сказав тоді: Розенберг, чого ви чекаєте від цієї людини? — «О, він організує революцію». Я сказав тоді: В такому випадку він повинен знаходитись в Росії».

Жили брати Дмитро та Михайло Розенберги, ймовірно, на хуторі Вознесенка (нині селище Новослобідське, там знаходиться дільниця Клевенського управління осушувальних систем).

Інтуїція підказує, що тим високопоставленим німецьким генералом, який відвідав Путивль під час німецько-фашистської окупації і казав, що в Путивльському повіті були і його землі, — був саме Альфред Розенберг, всесвітньо відомий ідеолог фашизму.

Можливо, це ім'я зацікавить когось з краєзнавців Сумщини або Чернігівщини і вони зможуть розвинути цю тему далі та внести додаткові відомості.

**Олександр ЛЕПЬОШКІН**

## **ТАЄМНИЦЯ В. М. С.**

У колекції Чернігівського художнього музею зберігаються 14 живописних творів, позначених ініціалами В. М. С., більша частина з яких ніколи не експонувалася. Вони надійшли в ЧІМ 1953 р. з Прилуцького краєзнавчого музею. Виданий у 1928 році Бюлетень Прилуцького округового музею називає їх автором художника Соколова, що жив і помер у Вейсбахівці (тепер Білоречича). Перелічуються твори, придбані музеєм у вейсбахівського священика М. Федоренка. Зацікавлена, вирушаю до Прилук, щоб здобути відомості про художника, встановити ім'я та по батькові, уточнити рік народження та смерті, бо у довідковій літературі його прізвища немає.

Йшов 1888 рік — виповнювалося 150 років з дня його народження, бо роком народження художника вважався 1838. У Прилуках знайомлюся з чудовими людьми — працівниками музею, архіву. Хранитель фондів ПКМ Г. Ф. Гайдай погодився звозити мене у Вейсбахівку, де мешкав художник. По дорозі я почула від нього все, про що він дізнався від старожилів. Художник Соколов приїхав у Вейсбахівку в 1876 р. разом з архітектором О. Ю. Ягном на запрошення О. С. Рахманової для проектування, будівництва та оздоблення маєтку. Олена Сергіївна Рахманова, уроджена княгиня Волконська (дочка декабриста Волконського) володіла на той час маєтками, в Козелецькому (Вороньки) та Прилуцькому повітах. У Вейсбахівці було зведено чудовий архітектурний ансамбль у стилі українського модерну: палац (1886), готель, флігель, церква. Дах, фриз, віконні наличники виготовлено з теракоти та майоліки, ними ж облицьовано колони та печі. Майолікове оздоблення виготовляли у Вороньках, в керамічних майстернях, заснованих О. Ю. Ягном, всередині палац та флігель розписані В. Соколовим. На віконних отворах збереглися рештки декоративного розпису.

Ось ми у Вейсбахівці (сучасній Білоречичі). Перед нами картина запустіння: флігель у жалюгідному стані, зверглися деякі надвірні будівлі: пекарня, конюшні, де в розбитих шибках гуляє вітер. Нічого не нагадує про чудово налагоджене господарство, де були теплиці, сад, півсотні корів, 80 робочих биків, 2 парові молотилки.

Неподалік від місця, де колись була церква, лежить чорна мармурова надгробна плита: «Анна Ивановна Соколова, род. 30 января 18...7 — умерла 2 сентября 1899». Хто вона, ця жінка з прізвищем, що нас цікавить. У Прилуцькому районному архіві знаходжу відповідь — запис в метричній книзі Полтавської духовної консисторії с. Вейсбахівки за 1899 р.: умерла 2 сентября погребена 5 сентября Тульской губернии Алексинского уезда потомственного дворянина Василия Николаевича Соколова жена Анна Иоановна, 31 год.». Так було встановлено ім'я та по батькові художника та його походження з тульських дворян. Скупі рядки документів безпристрасні, але включимо уяву: тридцятирічний художник приїздить з маєток, працює, пише портрети на замовлення, одружується з молоденькою Ганною (бо він був старший від неї на 22 роки), яка померла в 31 рік, залишивши чоловікові дитину — єдиного сина Феодосія. На жаль, звісток про його народження не знайдено, не всі метричні книги збереглися, а народитися він міг з 1886 по 1899 рр. Подальші пошуки дали нові відомості: Державний архів Тульської області відповів на запит: «Василий Николаевич Соколов родился 12 декабря 1845 года, крещен 19 декабря 1845 года в Санкт-Петербурге. Его родителями были: бухгалтер лейбгвардии Преображенского полка поручик Николай Ильич Соколов и Елизавета Ивановна. В дворянском достоинстве В. Н. Соколов утверждён 20 декабря 1860 г.». Ця анахідка відсунула ювілей художника на